

Τα ρυθμιστικά σχέδια Αθηνών και οι μεταβολές των πλαισίων τους (Γεώργιος Μ. Σαρηγιάννης, Ομότιμος Καθηγητής Ε.Μ.Πολυτεχνείου)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

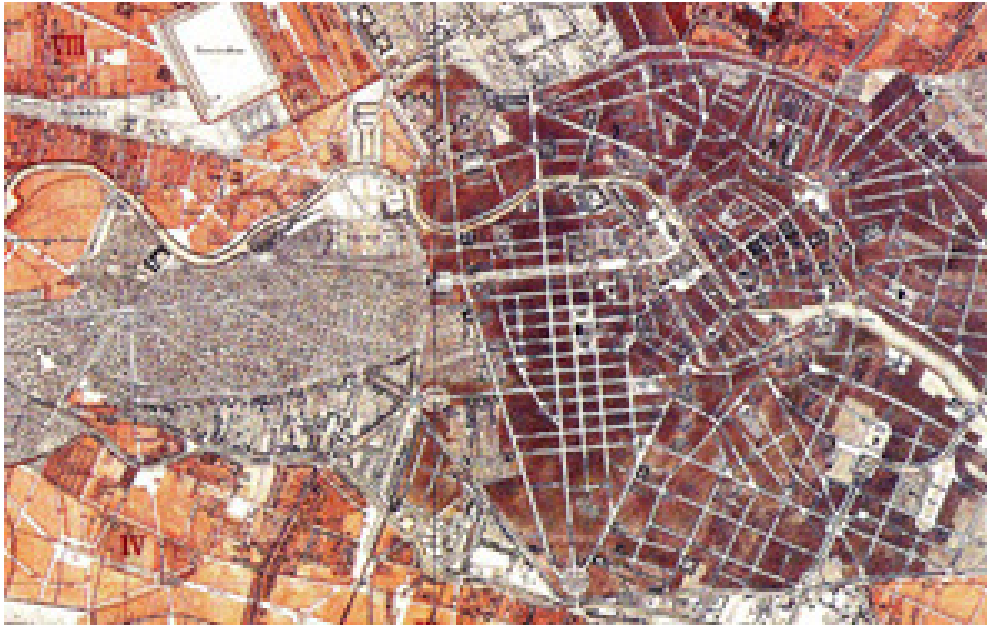

Θα έλεγε κανείς ότι η κλασική Πολεοδομία «τελείωσε» στην χώρα μας, μια και οι σημαντικότερες παρεμβάσεις στον χώρο τα τελευταία χρόνια έγιναν με μη πολεοδομικούς νόμους και σχέδια.

Η έννοια της πολεοδομίας στο επίπεδο του Ρυθμιστικού Σχεδίου αναπτύχθηκε παράλληλα με την όξυνση των πολεοδομικών προβλημάτων μετά την βιομηχανική επανάσταση και κυρίως στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, εννοούμε την πολεοδομική παρέμβαση σε υφιστάμενο πολεοδομικό συγκρότημα και όχι απλά την ίδρυση και οικοδόμηση νέων πόλεων ή τμημάτων τους, θέμα που εμφανίστηκε από την βαθειά αρχαιότητα.

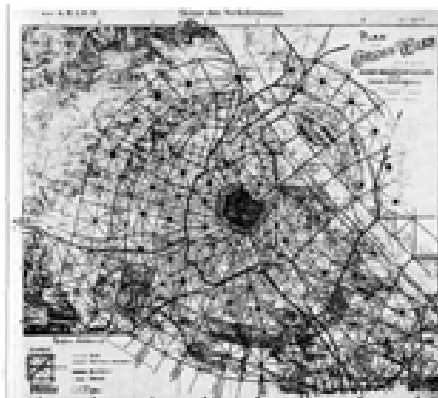
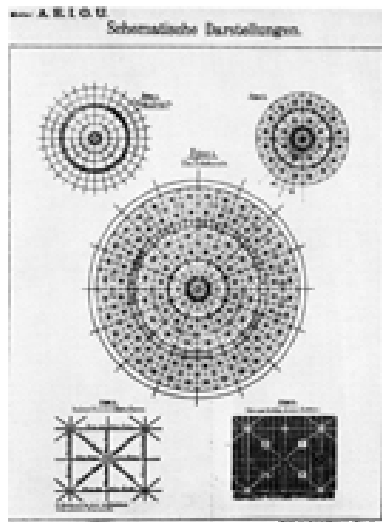
Έτσι, εκπονήθηκαν στην Γαλλία και Γερμανία ήδη από τον 19^ο αιώνα τέτοια σχέδια όπως για το Βερολίνο το Σχέδιο Hobrecht του 1862, **(εικ 1)** για την Βιέννη με αρχιτεκτονικό διαγωνισμό το 1893 **(εικ 2)** κλπ. Σε μια Αθήνα του 1837 **(εικ.3)** οι Κλεάνθης-Schaubert σχεδιάζουν γύρω από την παλιά πόλη την νέα επέκταση **(εικ.4)** η οποία ήταν και το πρώτο νομοθετικά κατοχυρωμένο Σχέδιο Πόλης των Αθηνών, που τροποποιημένο από τον Klenze **(εικ. 5.)** αποτέλεσε την βάση για τα επόμενα. Η νοοτροπία αυτή, σωστή κατά βάση, σεβόταν και άφηνε ελεύθερη την παλιά πόλη και η νέα επεκτεινόταν γύρω της, 'όπως π.χ. στο Μόναχο **(εικ. 6)** ή στο Αννόβερο **(εικ.7)**. Αργότερα, ανάμεσα στα άλλα συστήθηκε η Επιτροπή Σταυρίδη από στρατιωτικούς μηχανικούς η οποία εκπόνησε σχέδιο το

1860 (**εικ. 8**) το οποίο προσπαθεί να «μαζέψει» τις μετά τον Klenze επεκτάσεις, που ήδη το 1875 αποτελούσαν πρόβλημα (**εικ.9 και 10**).

Σχέδιο για το Βερολίνο του Hobrecht (1862) από τα πρώτα «σχέδια πόλης», αφορά την πόλη στο σύνολό της και θεσμοθετεί τις βασικές χρήσεις εδάφους.

Πηγή : Berlin Stadtentwicklung: Berliner Pläne 1862-1994. Berlin 2002

Mit 1:1 (links) und 1:2 (rechts) Eugen Fassbinder's Schema einer konzentrischen, radialen, radial-konzentrischen Stadt und peripherer Ausdehnung derselben (mit Wien-Verkehrsplan für eine Verkehrsverflechtung für Ende Wien 1919). (Eugen Fassbinder's Entwurf eines Stadt- und Verkehrsplans für Wien 1919.) (Entwurf eines Stadt- und Verkehrsplans für Wien, Wien 1919.)

Διαγωνισμός για το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Βιέννης. Το σχέδιο του Eugen Fassbinder, 1893. Αρχιτεκτονικός διαγωνισμός ιδεών, ενδεικτικό των θεωρητικών ανησυχιών των αρχιτεκτόνων της εποχής. Πηγή : R.Wurzer, Der Flächenwidmungsplan. Wien χ.χ. (περί το 1960)

Το Λεκανοπέδιο το 1837 (χάρτης του Sommer). Από την Αθήνα υπάρχει η παλιά πόλη, αλλά ακόμη δεν είναι εμφανής η επέκτασή της βάσει του σχεδίου Κλεάνθη-Schaubert. Διακρίνεται ο Ελαιώνας και οι οδοί που οδηγούν στο Φάληρο, τον Πειραιά, το Μενίδι, τα Μεσόγεια.

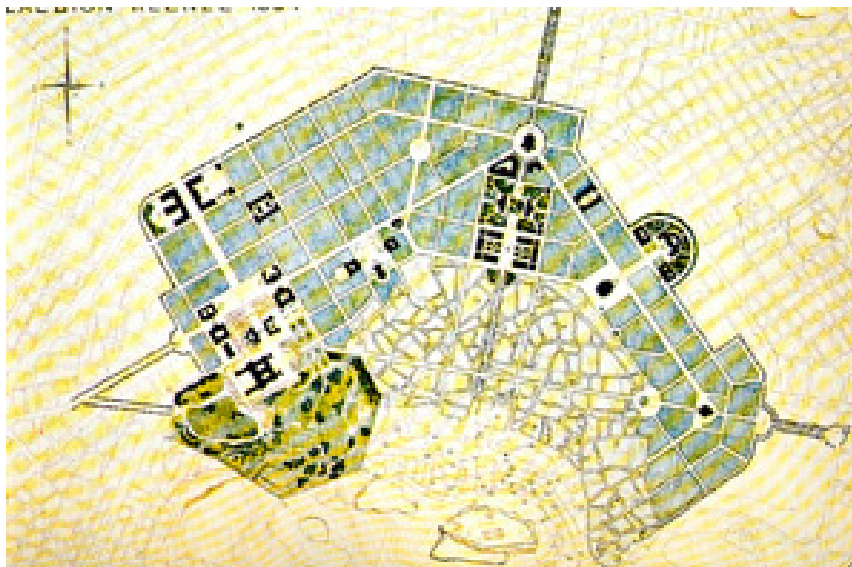

Το Λεκανοπέδιο το 1875. Πηγή: Ο Χάρτης του Kaupert, επανέκδοση 2008 , επιμ. Μ. Κορρές. Η κατάσταση στην Αθήνα 40 χρόνια μετά την εφαρμογή του πρώτου σχεδίου πόλης. Σημειώνονται παράλληλα με τις εντός σχεδίου περιοχές, και τα πρώτα αυθαίρετα, στα Αναφιώτικα και στην αρχή των Εξαρχείων.

Το σχέδιο Κλεάνθη-Schaubert, 1832. Το εγκριθέν διά Νόμου σχέδιο πριν τις τροποποιήσεις του Klenze. Η νεοκλασική σύνθεση των τριών πλατειών και των αξόνων που με κέντρο τα ανάκτορα (πλ. Ομονοίας) οδηγούν στο Στάδιο, τον Κεραμεικό και την Ακρόπολη. Πηγή : Λεύκωμα του ΥΔΕ, «Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθηνών» χ.χ. (περί το 1966)

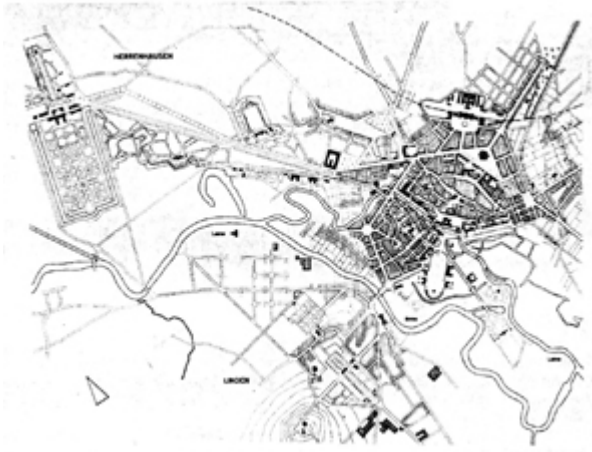

Το σχέδιο Klenze 1834 πηγή : Λεύκωμα του ΥΔΕ, σπ.παρ. Ο συμβιβασμός με την μικροϊδιοκτησία σε βάρος της άνεσης του σχεδίου και της «ευρωπαϊκής» δομής του.

Επεκτάσεις του επισήμου Μονάχου στον 19ο αιώνα. πηγή : R.Wurzer, «Anlass, Ziele, Durchführung und Verwicklungung von städtebaulichen Planungen im 19. JH.». στο Berichte zur Raumforschung und Raumplanung, τεύχος 6/1976. Κοινή ευρωπαϊκή πρακτική, η διαφύλαξη της παλιάς πόλης και η επέκταση της νέας με νεοκλασική μορφολογία γύρω από αυτήν.

Το σχέδιο για το Αννόβερο του G.L.F.Laves, 1863.
Πηγή : R.Wurzer, οπ.παρ. Ομοιο σχεδόν σχέδιο με
του Κλεάνθη στην σχέση και την δομή παλιάς-
νέας πόλης

Σχέδιο Επιτροπής Σταυρίδη, 1860. πηγή :
Λεύκωμα του ΥΔΕ, οπ.παρ. Στρατιωτικοί
μηχανικοί εκπονούν πολεοδομικά σχέδια για την
Αθήνα

Η Αθήνα στον 19ο αιώνα πηγή : Κατάλογος
Εκθεσης ΥΠΠΟ «Το Αττικό Τοπίο» (τμήμα «η
νομοτέλεια της εξέλιξης του αττικού τοπίου»)

Αθήνα 1989. Η νεοκλασική πόλη έχει ήδη διαμορφωθεί, επίσημο κέντρο, εξοχικές περιοχές αστικής τάξης (Καστέλα, Ν.Φάληρο και Κηφισιά), εργατικές συνοικίες και βιομηχανίες (Ψυρρή, Μεταξουργείο, Πειραιάς), αστικός σιδηρόδρομος.

Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα υπήρχε η αίσθηση ότι η Αθήνα χρειαζόταν τροποποίηση του σχεδίου της, πολλοί έκαναν προτάσεις όπως ο προσκεκλημένος από τον Δήμαρχο Σπύρο Μερκούρη «τη υποδείξει» της Βασιλίσσης Σοφίας γερμανός αυλικός αρχιτέκτων Hofmann και για ισορροπία από τον Βενιζέλο ο άγγλος Mawsson. Οι δύο αυτοί ασχολήθηκαν περισσότερο με το επίσημο κέντρο και με ορισμένες αυτονόητες ρυθμίσεις (που ούτε και αυτές πραγματοποιήθηκαν, όπως η επέκταση της Λ. Αλεξάνδρας ως τον Σταθμό Λαρίσης). Το 1919 ο νομικός Στ. Λελούδας δημοσίευσε το «Αθήναι αι ευρύτεραι» **(εικ 11)** στο οποίο στοιχειωδώς σημείωνε «χρήσεις εδάφους» όπως «γεωργική περιφέρεια» (Ελαιώνας), «στρατιωτική περιφέρεια» (Ρούφ και όλη η περιοχή δυτικά των γραμμών του τραίνου έως τον κόλπο της Ελευσίνας), «το επίνειον» (Πειραιάς-Κερατσίνι), «το άστυ» (η περιοχή από Άνω Πατήσια έως το Φάληρο και από το Γουδή έως τον Ελαιώνα) και «ορεινή περιφέρεια» (από Γουδή, Τουρκοβούνια και άνω).

